

Docent en coach: een dubbelrol

Over vergroting van competentie en vergroting van autonomie.

De focus bij onderwijzen is gericht op het vergroten van kennis en vaardigheden in relatie tot een specifiek onderwerp. Met andere woorden een onderwijzer/docent/leerkracht helpt zijn/haar leerling bij het ontwikkelen van nieuwe kennis en vaardigheden.

Ontwikkelingen in de maatschappij die een versnelling teweeg brengen bijvoorbeeld in de geneeskunde, technologie en businessmethoden, maken duidelijk dat het vermogen van leren een levenslange noodzaak is om te overleven en te slagen. Daarom is het belangrijk de effectiviteit en snelheid te bevorderen waarmee doelgericht leren plaats kan vinden. Dat maakt dat naast competentievergroting autonomievergroting een belangrijk aandachtsveld voor onderwijzer/leerkracht is geworden.

Docenten hechten belang aan de zelfstandigheid van leerlingen. Waardoor is dit ingegeven? Door organisatorische belasting van docenten in de klas of door begrip van de noodzaak/het nut dat leerlingen het zelf leren doen, om autonome mensen te worden. Daarbij zou het wel eens zo kunnen zijn dat het begeleiden van leerlingen naar autonomie een (psychische) taakverzwaring is.

Leerlingen helpen om zichzelf te helpen om zo hun autonomie te vergroten. En dat vanuit een rol waarin men meer gewend is om leerlingen die iets niet lukt te helpen in de zin van de helpende hand te bieden. De helpende hand bieden zegt het letterlijk: directe en concrete hulp of steun bieden. Wij nemen dus, als wij helpen, een deel van de taak of het probleem van het kind over. De vraag is hoe groot de ontwikkelingswaarde of de leerwaarde van deze vorm van helpen is in het kader van beoogde autonomie.

Het vergroten van autonomie ofwel zelfstandigheid betekent naar mijn mening ook niet dat je als docent/leerkracht met je handen over elkaar kunt gaan zitten en dat het voldoende is te zeggen “jullie moeten het zelfstandig doen!”. Het vraagt van de leerkracht ook actie, echter op een totaal andere manier als waar het gaat om competentie-vergroting. Als er vanwege het belastingsprobleem gekozen is om leerlingen zelfstandiger te laten werken, dan komen in feite de docenten van een koude kermis thuis. De leerkracht zal coachende kwaliteiten moeten ontwikkelen. En dit betekent in feite een dubbelrol.

De uitdaging aan de docent is de leerling te leren leren. Laat de leerling bij de probleemformulering zoveel mogelijk aan het woord, letterlijk en figuurlijk. Geef hem de gelegenheid de docent zoveel mogelijk te informeren over het probleem, waar beiden mee zitten, maar waar de leerling eigenlijk het meest van ‘weet’. Het vraagt van de docent naast het vertrouwen dat ze eruit komen, kwaliteiten met betrekking tot procesbegeleiding en een aardig portie geduld (naar zichzelf en de leerling).

Een dubbelrol: docent èn coach! In de wijze van benadering verschillen docent en coach op essentiële punten van elkaar.

docent	coach
competentie-vergroting	autonomie-vergroting
inhoud	proces
putting in	pulling out
aanbod-georiënteerd	vraag-georiënteerd
accent op groep	accent op individu

Het bovenstaande is in zekere zin arbitrair. Want competentie-vergroting leidt tot een grotere autonomie en anderzijds is toename van autonomie niet los te denken van toename in competentie. In de benaderingswijze als docent, dan wel als coach zullen andere gedragspatronen (metaprogramma's) zichtbaar worden.

Een van de overtuigingen waar je als docent wel bij vaart is die van: "Ik weet het!" Als je bijvoorbeeld docent frans bent, is dit een krachtgevende overtuiging. De gedragspatronen (metaprogramma's) die hierin actief zijn, zijn controle binnen zelf en gerichtheid op zelf. Een docent zal ook gesorteerd moeten zijn op informatie, in verband met de noodzakelijke kennisoverdracht.

In de rol van coach is de overtuiging "Ik weet het!" een beperkende overtuiging. Daar is de overtuiging "Jij weet het (ook al weet je nog niet dat je het weet)!" een veel passender. De actieve gedragspatronen (metaprogramma's) zijn dan ander/controle binnen zelf. Een coach die zich richt op procesbegeleiding, zal vooral aandacht voor activiteiten en mensen moeten hebben.

Inzicht in criteria en metaprogramma's helpt bij het onderscheiden van de twee verschillende rollen en het meer en meer bekwaren in de coachingsrol. Het inzicht in metaprogramma's is ook dienstbaar in het proces van coaching als het gaat om het coachen van het individu en te zien wat de essentie is van de vraag van de leerling.

In het bovenstaande is slechts een voorbeeld gegeven in hoe de docentenrol verschilt van die van de coachrol.

Het bekwaren in de coachrol staat centraal in de workshop "**Coaching: een vak apart.**" Deze workshop wordt vooral in-company gegeven.

Meer over metaprogramma's kun je lezen in het boek "Voorbij je eigen wijze, effectief communiceren met metaprogramma's in professionele relaties" van Guus Hustinx en Anneke Durlinger-van der Horst